



Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
YVES BOT
7 päivänä maaliskuuta 2018¹

Asia C-1/17

**Petronas Lubricants Italy SpA
vastaan
Livio Guida**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Corte d'appello di Torino (Torinon ylioikeus, Italia))

Ennakkoratkaisupyyntö – Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano siviili- ja kauppaoikeuden alalla – Toimivalta työsopimusta koskevissa asioissa – Kanteen nostaminen työnantajaa vastaan sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä sen kotipaikka on – Työnantajan vastakanne – Toimivaltaisen tuomioistuimen määrittäminen

1. Käsiteltävä ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 44/2001² 20 artiklan 2 kohdan tulkintaa.
2. Ennakkoratkaisupyyntö on esitetty asiassa, jossa Livio Guida, jonka kotipaikka on Puolassa, on nostanut kanteen entistä työnantajaansa, Italian oikeuden mukaan perustettua Petronas Lubricants Italy SpA -nimistä yritystä (jäljempänä PL Italy), jonka kotipaikka on Italiassa, vastaan ja joka koskee yrityksen tiedoksi antamaa työntekijän irtisanomista.
3. Unionin tuomioistuin saa nyt tilaisuuden määritellä ensimmäistä kertaa vastakanteen käsitteen, joka sisältyy yhteen asetuksen N:o 44/2001 II luvun 5 jakson erityissäännöksistä, joissa määritellään työsopimusten kohdalla sovellettavat toimivaltasäännöt, ja tässä sen on otettava huomioon vastikään antamansa tuomio, joka koskee samaa käsitettä, jota on käytetty kyseisen asetuksen saman luvun erityistä toimivaltaa koskevaan 2 jaksoon sisältyvän 6 artiklan 3 alakohdassa.
4. Unionin tuomioistuimen pyynnöstä tutkin ainoastaan toisen ennakkoratkaisukysymyksen, ja sen perusteella ehdotan, että asetuksen N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohdan säännöksiä on tulkittava siten, että kyseisen artiklan mukaan työnantajalla on oikeus nostaa vastakanne siinä tuomioistuimessa, jonka käsiteltäväksi työntekijä on saattanut asiansa sääntöjenmukaisesti, ja että kyseinen kansallinen tuomioistuin voi ratkaista tällaisen vastakanteen edellyttäen, että se on esitetty asianosaisten kaikkien keskinäisten vaatimusten, joilla on yhteinen alkuperä, käsittelemiseksi yhdessä.

¹ Alkuperäinen kieli: ranska.

² EYVL 2001, L 12, s. 1.

I. Asiaa koskevat oikeussäännöt

5. Asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 11, 13 ja 15 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(11) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden on oltava hyvä, ja niiden on perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella, ja vastaajan kotipaikan tuomioistuin on aina toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riidan kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.

--

(13) Vakuutus-, kuluttaja- ja työsopimusten osalta heikompa osapuolta olisi suojeltava hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöksillä kuin mitä yleiset säännökset edellyttävät.

--

(15) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja on varmistettava, ettei kahdessa jäsenvaltiossa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. Olisi säädettävä selkeästä ja tehokkaasta järjestelmästä vireilläolon ja yhdessä käsiteltävien kanteiden ratkaisemiseksi sekä vireilletuloajankohdan määrittämisessä esiintyvien kansallisten erojen välttämiseksi. Kyseinen päivämäärä olisi tämän asetuksen soveltamiseksi määriteltävä itsenäisesti.”

6. Kyseisen asetuksen II luvun 2 jaksoon, jonka otsikko on ”Eriytynen toimivalta”, sisältyvän 6 artiklan 3 alakohdassa säädetään, että jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa ”jos kysymyksessä on vastakanne, joka perustuu samaan sopimukseen tai seikkaan kuin pääkanne, siinä tuomioistuimessa, jossa pääkanne on vireillä”.

7. Saman asetuksen II luvun 5 jaksossa, joka muodostuu 18–21 artiklasta, vahvistetaan toimivaltasäännöt työsopimusta koskevissa riita-asioissa.

8. Asetuksen N:o 44/2001 18 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Työsopimusta koskevassa asiassa tuomioistuimen toimivalta määräytyy tämän jakson säännösten mukaisesti, jollei 4 artiklasta ja 5 artiklan 5 kohdasta muuta johdu.”

9. Asetuksen 19 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Työnantajaa vastaan, jonka kotipaikka on jäsenvaltiossa, voidaan nostaa kanne

1. sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä tämän kotipaikka on, tai

2. toisessa jäsenvaltiossa

a) sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä työntekijä tavallisesti työskentelee, tai sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä hän viimeksi työskenteli, tai

b) jos työntekijä ei tavallisesti työskentele tai ei työskennellyt yhdessä ja samassa valtiossa, sen paikkakunnan tuomioistuimissa, missä työntekijän palvelukseen ottanut toimipaikka sijaitsee tai sijaitsi.”

10. Mainitun asetuksen 20 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Työnantaja voi nostaa kanteen ainoastaan sen jäsenvaltion tuomioistuimissa, missä työntekijän kotipaikka on.

2. Tämän jakson säännökset eivät vaikuta oikeuteen nostaa vastakanne siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on tämän jakson mukaisesti vireillä.”

11. Asetuksen N:o 44/2001 21 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Tämän jakson säännöksistä voidaan poiketa toimivaltaa koskevalla sopimuksella ainoastaan, jos:

- 1) sopimus on tehty riidan syntymisen jälkeen; tai
- 2) sopimus antaa työntekijälle oikeuden nostaa kanne muissa kuin tässä jaksossa tarkoitetuissa tuomioistuimissa.”

II. Pääasian tosiseikat ja ennakkoratkaisukysymykset

12. PL Italy otti Guidan palvelukseensa vuonna 1982 Italian lainsäädännön alaisella sopimuksella, ja Guida siirrettiin vuonna 1996 kyseiseen yhtiöön sidoksissa olevaan puolalaiseen Petronas Lubricants Poland sp.zo.o -nimiseen yhtiöön (jäljempänä PL Poland), jossa hän hoiti siitä lähtien toimitusjohtajan tehtäviä; vuodesta 1998 lähtien hän työskenteli johtajan nimikkeellä. Guida teki vuonna 2001 PL Polandin kanssa ”rinnakkaisen” työsopimuksen, joka oli määräaikainen ja Puolan lainsäädännön alainen ja jota jatkettiin useita kertoja siten, että viimeisen sopimuksen oli sovittu päättyvän 30.4.2016. Guidalle annettiin 17.4. ja 29.4.2014 päivätyillä kahdella kirjeellä tiedoksi useita kurinpidollisia väitteitä. Sen jälkeen PL Italy irtisanoi Guidan ”väitetysti perustellusta syystä” 28.5.2014 päivätyllä kirjeellä. Guidalle ilmoitettiin toisella, samana päivänä päivätyllä kirjeellä hänen työsuhteensa PL Polandin kanssa päättyvän.

13. Guida nosti tuolloin kanteen PL Italya vastaan Tribunale di Torinossa (Torinon alioikeus, Italia) ja väitti, että kurinpidolliset väitteet oli esitetty liian myöhään ja ne olivat ympäröityjä; hän myös kiisti väitteiden paikkansapitävyyden. Guida vaati Tribunale di Torinoa yhtäältä toteamaan, että PL Italyn tiedoksi antama irtisanominen oli perusteeton ja joka tapauksessa laitton, ja toisaalta määräämään PL Italyn maksamaan laittomasta irtisanomisesta Italian oikeuden mukaisen korvauksen. Guida vaati lisäksi, että PL Italy määrätään korvaamaan hänelle loukkaavasta irtisanomisesta aiheutunut henkinen kärsimys.

14. PL Italy vastasi 5.12.2014 asiassa Tribunale di Torinossa ja vaati kantajan vaatimusten hylkäämistä. Se täsmensi, että PL Poland oli siirtänyt sille saatavansa Guidalta 3.12.2014 päivätyllä asiakirjalla, joten se vaati vastakanteessaan, että Guida olisi määrättävä palauttamaan 143 816,29 euroa, jotka tämä oli saanut perusteettomasti matkakulukorvauksina, korvauksina pitämättömistä lomista sekä zlotyn ja euron virheellisten vaihtokurssien soveltamisesta johtuvina liिकासuorituksina.

15. Guida väitti, että asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 3 alakohdan ja 20 artiklan perusteella italialainen tuomioistuin ei ollut toimivaltainen ratkaisemaan PL Italyn vastakannetta.

16. Tribunale di Torino määräsi 14.9.2015 julkaistussa tuomiossaan PL Italyn maksamaan Guidalle 100 000 euroa korvauksena loukkaavan irtisanomisen aiheuttamasta henkisestä kärsimyksestä ja totesi, ettei se ollut toimivaltainen käsittelemään PL Italyn vastakannetta, vaan toimivalta sen osalta oli puolalaisilla tuomioistuimilla.

17. Tribunale di Torino katsoi Guidan esittäneen näyttöä siitä, että tämän kotipaikka oli Puolassa, mutta katsoi kuitenkin, että vaikka asetuksen N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohdassa säädetään poikkeuksesta, joka koskee työnantajan velvollisuutta nostaa kanne työntekijäänsä vastaan siinä jäsenvaltiossa, missä työntekijän kotipaikka on, tätä poikkeusta ei voida soveltaa silloin, kun työnantajan vaatimat saatavat eivät ole alun perin sen omia, vaan ne on siirretty sille sopimuksella.

18. PL Italy valitti tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen Corte d'appello di Torinon (Torinon ylioikeus, Italia) ja vaati tuomion kumoamista siltä osin kuin se velvoitettiin maksamaan korvausta henkisestä kärsimyksestä sekä toisti vastakanteessa esittämänsä vaatimukset.

19. Corte d'appello di Torinon mukaan on selvitettävä, voiko työnantaja nostaa asetuksen N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohdan nojalla vastakanteen työntekijäänsä vastaan sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, missä on sen oma kotipaikka, kun kyseinen työntekijä on nostonut työnantajaa vastaan sääntöjenmukaisesti kanteen samassa tuomioistuimessa kyseisen asetuksen 19 artiklan mukaisesti.

20. Jos voi, ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii, mitä seurauksia on sillä, että työnantajan nostama vastakanne koskee saatavaa, joka on alun perin jonkin toisen tahon, joka on ollut rinnakkaisen työsopimuksen perusteella samanaikaisesti saman työntekijän työnantaja, ja että vastakanne perustuu saatavan siirtoa koskevaan sopimukseen, jonka osapuolina ovat työnantaja ja saatavan alkuperäinen haltija ja joka on tehty työntekijän nostaman pääkanteen vireille tulon jälkeen.

21. Tämän perusteella Corte d'appello di Torino on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Onko asetuksen (EY) N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohdan mukaan työnantajalla, jonka kotipaikka on Euroopan unionin jäsenvaltiossa ja jota vastaan sen entinen työntekijä on (asetuksen 19 artiklan mukaisesti) nostonut kanteen sen valtion tuomioistuimissa, missä työnantajan kotipaikka on, mahdollisuus nostaa vastakanne työntekijää vastaan siinä tuomioistuimessa, jossa alkuperäinen kanne on vireillä?
- 2) Jos ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko asetuksen (EY) N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohdan mukaan se tuomioistuin, jossa alkuperäinen kanne on vireillä, toimivaltainen myös siinä tapauksessa, ettei työnantajan nostama vastakanne koske saatavaa, joka on alun perin työnantajan oma, vaan saatavaa, joka on alun perin jonkin toisen tahon (joka on rinnakkaisen työsopimuksen nojalla samanaikaisesti saman työntekijän työnantaja), ja että vastakanne perustuu saatavien siirtoa koskevaan sopimukseen, jonka osapuolina ovat työnantaja ja saatavan alkuperäinen haltija ja joka on tehty työnantajan nostaman pääkanteen vireille tulon jälkeen?”

III. Arviointi asiasta

22. Ennen asetuksen N:o 44/2001³ 20 artiklan 2 kohtaan sisältyvän vastakanteen käsitteen arviointia on nähdäkseni olennaista täsmentää muutamia pohdinnan perustana olevia seikkoja. Ensimmäiseksi on syytä panna merkille, ettei kyseisen säännöksen soveltamisen edellytyksistä kiistellä. On siis kiistatonta, että asia koskee kyseisen asetuksen 18 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua työsopimusta,⁴ joka on ollut voimassa PL Italian ja Guidan välillä vuodesta 1982; Guida on tehnyt myös muita työsopimuksia PL

3 Sovelletaan pääasiassa, sillä työntekijän kanne on nostettu aiemmin kuin 10.1.2015. Kuten 21.12.2016 annetussa tuomioissa Concurrence (C-618/15, EU:C:2016:976, 9 kohta) on muistutettu, asetus N:o 44/2001 on kumottu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) 80 artiklalla. Kyseisen asetuksen 66 artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan ainoastaan sellaisiin oikeudenkäynteihin, jotka on pantu vireille 10.1.2015 tai sen jälkeen.

4 Tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym., (C-47/14, EU:C:2015:574, 34 kohta).

Italyyn sidoksissa olevan PL Polandin kanssa vuodesta 2001 lähtien sen jälkeen, kun hänet siirrettiin tähän puolalaiseen yritykseen vuonna 1996. On niin ikään kiistatonta, että vastaajana oleva työnantaja PL Italy, jota vastaan on nostettu kanne siinä jäsenvaltiossa, missä sen kotipaikka on – asianomaisen jäsenvaltion tuomioistuin on kyseisen asetuksen 19 artiklan mukaisesti toimineen työntekijän valinnan perusteella toimivaltainen –, vaatii pääkanteen kantajaa koskevan erillisen tuomion antamista eikä ole nostanut vastakannettaan pelkkänä puolustautumiskeinona.⁵

23. Toiseksi on täysin selvää, että sekä työnantaja että työntekijä voivat nostaa vastakanteen, minkä perusteella ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava myöntävästi. Olisi nimittäin vastoin asetuksen N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohdan säännösten sanamuodon mukaista tulkintaa⁶ todeta vastakanteen nostamisoikeuden koskevan vain työntekijää, sillä lainsäädännössä ei aseteta tällaista rajoitusta.⁷ Unionin tuomioistuin on jo nähdäkseni tuonut välillisesti esille tämän työntekijän ja työnantajan menettelyllisen yhdenvertaisuuden.⁸ Se vastaa hyvän lainkäytön yleistä tavoitetta, joka edellyttää prosessiekonomian periaatteen noudattamista.⁹

24. Vastakanteessaan työnantaja voi siis saattaa työntekijää koskevan vaatimuksen tuomioistuimen käsiteltäväksi jäsenvaltiossa, jossa ei ole työntekijän kotipaikka mutta jonka työntekijä on valinnut katsoen sen olevan lähinnä etujaan.¹⁰

25. Tämän täsmennyksen jälkeen on paikallaan selittää, miten asetuksen N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu vastakanteen käsite voidaan määritellä, kuten ennakkoratkaisua pyytäneet tuomioistuin tiedustelee lähinnä toisessa ennakkoratkaisukysymyksessään.

26. Ensin on todettava, että unionin lainsäätäjät on päättänyt käyttää toista sanamuotoa kuin kyseisen asetuksen 6 artiklan 3 alakohdassa, joka sisältyy II luvun 2 jaksoon, jossa säädetään johdettua toimivaltaa koskevista, vastaajan kotipaikkana olevan jäsenvaltion tuomioistuimen lähtökohtaisen toimivallan kanssa kilpailevista säännöistä. Tässä säännöksessä lisätään nimittäin, että kanteen on perustuttava ”samaan sopimukseen tai seikkaan kuin pääkanne”.¹¹ Nämä säännökset ovat säilyneet muuttumattomina Brysselin yleissopimuksen voimaantulosta lähtien, eivätkä ne sisälly myöskään vakuutettua tai kuluttajia suojelevia toimivaltasääntöjä koskeviin jaksoihin. Tätä täsmennystä ei lisätty, kun asetuksen N:o 44/2001 II lukuun lisättiin 5 jakso, joka koskee toimivaltaa työ sopimusta koskevissa asioissa,¹² eikä myöskään laadittaessa asetusta N:o 1215/2012, jota on sovellettu 10.1.2015 lähtien.

5 Tuomio 13.7.1995, Danværn Production (C-341/93, EU:C:1995:239, 15 ja 18 kohta).

6 On korostettava, että samat säännökset sisältyvät muihinkin jaksoihin, joissa määritellään heikompaa osapuolta suojaavat toimivaltasäännöt (vakuutuksiin liittyvä 12 artiklan 2 kohta ja kuluttajasopimuksiin liittyvä 16 artiklan 3 kohta). Kyseisten artiklojen sanamuoto, joka perustuu tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen (EYVL 1972, L 299, s. 32), sellaisena kuin se on muutettuna uusien jäsenvaltioiden kyseiseen yleissopimukseen liittymistä koskevilla yleissopimuksilla (jäljempänä Brysselin yleissopimus), 11 ja 14 artiklaan, on toistettu sellaisenaan myös asetuksen N:o 1215/2012 14 ja 18 artiklassa.

7 Oikeuskirjallisuudessa ollaan tästä yksimielisiä sovelletusta asetuksesta riippumatta; ks. mm. Gaudemet-Tallon, H., *Compétence et exécution des jugements en Europe, Matières civile et commerciale, Règlements 44/2001 et 1215/2012, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1998 et 2007)*, 5. painos, Librairie générale de droit et de jurisprudence, collection Droit des affaires, Pariisi, 2015, s. 394, 302 kohdan 2 kappale; Blanco-Morales Limones, P., Garau Sobrino, F. F., Lorenzo Guillén M. L. ja Montero Muriel, F. J., *Comentario al Reglamento (UE) n° 1215/2012 relativo a la competencia judicial, el reconocimiento y la ejecución de resoluciones judiciales en materia civil y mercantil, Reglamento Bruselas I refundido*, Thomson Reuters Aranzadi, Madrid, 2016, s. 495, 2 kohdan 7 kappale; Magnus, U. ja Mankowski, P., *European Commentaries on Private International Law, Brussels Ibis Regulation*, osa I, Sellier European Law Publishers, Otto Schmidt, Köln, 2015, s. 554, 5 kohta, ja Czernich, D., Kodek, G., Mayr, P., *Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht Brüssel Ia-Verordnung (EuGVVO 2012) und Übereinkommen von Lugano 2007 Herausgeber*, LexisNexis, Wien, 2015, s. 296, 3 kappale.

8 Tuomio 22.5.2008, Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, 29 kohta).

9 Tuomio 10.4.2003, Pugliese (C-437/00, EU:C:2003:219, 17 ja 22 kohta); tuomio 22.5.2008, Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, 27 kohta) ja tuomio 12.10.2016, Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:763, 37 kohta).

10 Ilmausta käytetty 14.9.2017 annetussa tuomiossa Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

11 Brysselin yleissopimusta koskevassa P. Jenardin kertomuksessa (EYVL 1979, C 59, s. 1) täsmennetään, että ”toimivallan perustamiseksi vastakanteen on liityttävä pääkanteeseen. Koska samassa yhteydessä käsiteltävien kanteiden käsitettä ei tunneta kaikissa oikeusjärjestyksissä, sopimustekstissä, joka perustuu ehdotukseen Belgian oikeudenkäyntimenettelyä koskevaksi laiksi, todetaan, että vastakanteen on perustuttava joko samaan sopimukseen tai seikkaan kuin pääkanne” (s. 28).

12 Ks. yksityiskohtainen kuvaus lainsäädäntöhistoriasta, tuomio 22.5.2008, Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, 14–17 kohta) ja tuomio 14.9.2017, Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, 46 kohta).

27. Esitöiden mukaan ”tässä jaksossa säädetty toimivalta syrjäyttää 1 ja 2 jakson mukaisen toimivallan”¹³ ja ”työsopimuksia koskevissa asioissa sovellettavien toimivaltasäännösten sisältö on muuttunut vain vähän, ja säännökset on pikemminkin vain koottu erityiseksi jaksoksi samalla tavoin kuin vakuutus- ja kulutusopimuksia koskevat säännökset”.¹⁴ Tämän perusteella lainsäätäjä on päättänyt olla käyttämättä erityissäännöksiä työoikeudellisten riitojen alalla huolimatta heikomman osapuolen suojelemista koskevasta tavoitteesta, jolla olisi voitu perustella työnantajan kannetta koskevien erityisten edellytysten asettaminen, kuten Guida esittää kirjallisissa huomautuksissaan.

28. Sitten on syytä palauttaa mieleen periaatteet, jotka unionin tuomioistuin on esittänyt, kun sitä on pyydetty tulkitsemaan jotakin neljästä asetuksen N:o 44/2001 II luvun 5 jaksoon, joka koskee toimivaltaa työopimusta koskevissa riita-asioissa, sisältyvistä neljästä artiklasta (18–21 artikla):

- kyseisessä jaksossa vahvistetaan joukko sääntöjä, joiden tarkoituksena, kuten asetuksen johdanto-osan 13 perustelukappaleesta käy ilmi, on heikomman sopimuspuolen suojeleminen hänen etujensa kannalta suotuisammilla tuomioistuimen toimivaltaa koskevilla säännöksillä¹⁵
- kyseiseen jaksoon kuuluvat säännökset ovat sanamuotonsa perusteella luonteeltaan paitsi erityisiä myös tyhjentäviä¹⁶ ja
- asetuksen N:o 44/2001 täyden tehokkuuden varmistamiseksi asetukseen sisältyviä oikeudellisia käsitteitä on tulkittava itsenäisesti ja siten samalla tavalla kaikissa jäsenvaltioissa.¹⁷

29. On korostettava vielä, että unionin tuomioistuimen mukaan asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 3 alakohdassa säädetty vastakannetta koskeva sääntö on otettu myös asetuksen 20 artiklan 2 kohtaan, mikä lähentää näitä säännöksiä.¹⁸

30. Unionin tuomioistuin on todennut myös, että ilmausta ”joka perustuu samaan sopimukseen tai seikkaan kuin pääkanne” on tulkittava itsenäisesti ja huomioon on otettava kyseisen asetuksen tavoitteet.¹⁹

31. Unionin tuomioistuin on todennut tältä osin, että hyvän lainkäytön vuoksi erityinen oikeuspaikka vastakanneasiassa sallii sen, että asianosaiset käsittelevät samassa oikeudenkäynnissä ja saman tuomarin edessä kaikki keskinäiset vaatimuksensa, joilla on yhteinen alkuperä. Näin vältetään lukuisia turhia oikeudenkäyntejä.²⁰ Unionin tuomioistuin onkin todennut, että ”pääasian olosuhteiden kaltaisissa olosuhteissa vastakanteen perusteettoman edun palauttamisesta on katsottava perustuvan leasingsopimukseen, joka oli vuokralleantajan alkuperäisen kanteen taustalla. Sittemmin kumotun tuomion täytäntöön panemiseksi maksettua summaa vastaavaa väitettyä etua ei nimittäin olisi syntynyt ilman mainittua sopimusta”.²¹ Tiivis yhteys pääasiaan vaikuttaa näin ollen määräväältä edellytykseltä.

13 Virkettä on lainattu jo 22.5.2008 annetussa tuomiossa Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, 24 kohta).

14 Ks. perustelut ehdotuksessa neuvoston asetukseksi (EY) tuomioistuinten toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa (KOM(1999) 348 lopullinen).

15 Tuomio 22.5.2008, Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, 17 ja 30 kohta) ja tuomio 14.9.2017, Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

16 Tuomio 22.5.2008, Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, 18 kohta) ja tuomio 14.9.2017, Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, 51 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 Ks. kyseisen asetuksen 18 artiklan osalta tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym. (C-47/14, EU:C:2015:574, 36 ja 37 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja kyseisen asetuksen 19 artiklan 2 kohdan osalta tuomio 14.9.2017, Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, 47 ja 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

18 Tuomio 22.5.2008, Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, 22 kohta).

19 Tuomio 12.10.2016, Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:763, 36 kohta).

20 Tuomio 12.10.2016, Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:763, 37 kohta).

21 Tuomio 12.10.2016, Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:763, 38 kohta).

32. Onko vastakanteen käsitettä näin ollen tulkittava työntekijän suojelemista heikompana osapuolena koskevan tavoitteen perusteella toisin, kun asetuksen N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohdassa ei ole täsmennystä? Katson komission tavoin, että vastakanteen käsitteen on oltava yhtenäinen sovellettaessa eurooppalaisten tuomioistuinten toimivaltaa koskevia sääntöjä, erityisesti kun perusteiden tulkinta ei ole aiheuttanut johdetun toimivallan yhteydessä toistaiseksi juurikaan hankaluuksia ja kun niillä pyritään samalla, kuten yhdessä käsiteltävien kanteiden tapauksessa, välttämään erikseen käsiteltävissä asioissa mahdollisesti annettavat keskenään ristiriitaiset ratkaisut.²²

33. Tämän ratkaisun etuna onkin se, että vältetään käyttämästä käsitteitä, joita olisi vaikeampi soveltaa käytännössä, kuten Italian hallituksen ehdottamaa ”asian kohteeseen tai perustana olevaan seikkaan liittyvän objektiivisen yhteyden” olemassaoloa. On kuitenkin useita syitä, miksi komission ehdottamaa, työsopimuksen perustuvan kanteen käsitteen liian suppeaa tulkintaa, jonka perustana on ”työsuhde, johon työntekijä vetoaa alkuperäisessä kanteessaan”, ei voida nähdäkseni hyväksyä.

34. Ensinnäkin unionin tuomioistuin on jo tulkinnut sopimukseen perustuvan kanteen käsitettä laajasti²³ hyväksyessään, että erityisissä menettelyllisissä olosuhteissa perusteettoman edun palauttamista koskeva vastakanne perustuu asianosaisten välillä tehtyyn leasingisopimukseen. Asiassa oli nimittäin kyse vastakanteesta, joka koski tuomioistuimen ulkopuolisen riidanratkaisumenettelyn yhteydessä sovitun summan palauttamista ja joka oli nostettu samojen osapuolten välillä nostetun uuden kanteen yhteydessä sen jälkeen, kun osapuolten välisen alkuperäisen kanteen käsittelyn päätteeksi annettu ratkaisu, jonka täytäntöönpanossa oli turvauduttu kyseiseen tuomioistuimen ulkopuoliseen sovintoon, oli kumottu. Voidaankin todeta, että se seikka, ettei perusteetonta etua olisi aiheutunut ilman kyseistä sopimusta, osoittaa, että ”nämä vaatimukset perustuvat yhteiseen tosiseikastoon”,²⁴ pikemmin kuin unionin tuomioistuimen hyväksymä suora yhteys sopimukseen.

35. Toiseksi on voitava ottaa huomioon työsuhteiden limittäisyys,²⁵ joka on yleistä työntekijöitä siirrettäessä, jolloin alkuperäinen työsopimus voidaan säilyttää paikallisen työsopimuksen rinnalla.

36. Tässä tapauksessa osapuolten yhdenmukaisista huomautuksista käy ilmi, että PL Italy omistaa 100 prosenttia PL Polandista ja että heinäkuusta 2001 lähtien on ollut voimassa PL Polandin kanssa tehty rinnakkainen sopimus, jossa vahvistetaan kyseisessä työsuhteessa sovellettavat erityisehdot. Lisäksi voidaan tuoda esille, että Guidan käynnistämä menettely koskee alkuperäistä sopimusta eikä viimeksi mainittua PL Polandin kanssa tehtyä sopimusta.

37. Kolmanneksi irtisanomisen perusteista ja PL Italian rahallisesta vaatimuksesta käy ilmi, että niiden taustalla ovat samat tosiseikat, jotka koskevat erotuksetta kumpaakin yritystä. Tässä tapauksessa Guidaa moititaan siitä, että yhtäältä tämä oli saanut PL Polandilta useita kertoja perusteettomasti työmatkojen kulukorvauksia ja korvauksia pitämättömistä lomista ja toisaalta johtanut harhaan PL Italia korvaustensa maksamisen yhteydessä ilmoittamalla sille zlotyn ja euron vaihtokurssin virallista kurssia suotuisampana. On kiistatonta, että nämä seikat ovat olleet työsuhteen päättämistä koskevan PL Italian ja PL Polandin päätöksen perustana ja että vastakanne koskee perusteettomasti maksettujen summien palauttamista.

22 Vastaavasti tuomio 11.4.2013, Sapir ym. (C-645/11, EU:C:2013:228, 42 kohta), joka koskee asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohtaa, ja huomautus teoksessa Czernich, D., Kodek, G. ja Mayr, P., *Europäisches Gerichtsstands- und Vollstreckungsrecht Brüssel Ia-Verordnung (EuGVVO 2012) und Übereinkommen von Lugano 2007 Herausgeber*, LexisNexis, Wien, 2015, s. 296, 3 kappale.

23 Ks. vastaavasti asetuksen N:o 44/2001 6 artiklan 1 alakohdan säännösten analyysi teoksessa Magnus, U. ja Mankowski, P., *European Commentaries on Private International Law, Brussels Ibis Regulation*, osa I, Sellier European Law Publishers, Otto Schmidt, Köln, 2015, s. 401, erityisesti kyseisen asetuksen englanninkielisessä toisinnossa käytetyn ilmauksen ”same contract” osalta.

24 Ilmaus on otettu julkisasiamies Kokottin 2.6.2016 esittämästä ratkaisuehdotuksesta Kostanjevec (C-185/15, EU:C:2016:397, 44 kohta).

25 Ks. yleisesti työsopimuksen erityispiirteistä tuomio 15.1.1987, Shenavai (266/85, EU:C:1987:11, 16 kohta). Ks. havainnollistavana esimerkkinä useista työsuhteista tuomio 10.4.2003, Pugliese (C-437/00, EU:C:2003:219, 4–9 kohta) sekä erityisesti samaan konserniin kuuluvien yritysten osalta tuomio 22.5.2008, Glaxosmithkline ja Laboratoires Glaxosmithkline (C-462/06, EU:C:2008:299, 7–10 kohta) ja tuomio 10.9.2015, Holterman Ferho Exploitatie ym. (C-47/14, EU:C:2015:574, 12–18 kohta).

38. Tämä tiivis yhteys irtisanomisen perusteita koskevan työntekijän kanteen ja työnantajan nostaman vastakanteen välillä johtaa siihen, että on hylättävä Guidan ja komission väitteet, jotka koskevat vastaajan kanteen ennakoimattomuutta siitä syystä, että vastakanteen nostamiseen oikeuttava saatava on siirretty.

39. Neljänneksi on huomautettava, että Guida on päättänyt riitauttaa vain työsuhteensa päättämistä koskevan yhden ainoan päätöksen eli PL Italyn kanssa tehtyä työsuhdetta koskevan päätöksen perusteet ja nostaa sitä vastaan kanteen sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa PL Italylla on kotipaikka, eikä asetuksen N:o 44/2001 19 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti sen jäsenvaltion tuomioistuimessa, jossa hän itse oli tavallisesti työskennellyt. Tämä valinta ei vaikuta vastakanteen käsitteen itsenäiseen tulkintaan. Tässä yhteydessä on muistettava, että vaikka unionin lainsäätäjät on päättänyt säätää useita työntekijää suojelevia toimivaltasääntöjä, se ei ole päättänyt säätää perusteita, jotka rajoittaisivat työnantajan mahdollisuutta vastakanteen nostamiseen.

40. Samasta syystä on hylättävä myös työsopimukseen sovellettavasta lainsäädännöstä johdettu väite, jonka perusteella tulkinta olisi rajoitettava Guidan ja komission mukaan koskemaan pelkästään alkuperäisessä kanteessa tarkoitettua työsopimusta. Vaikka unionin tuomioistuin on katsonut aiheelliseksi ottaa huomioon sopimusveloitteisiin sovellettavaa lakia koskevan, vuoden 1980 Rooman yleissopimuksen²⁶ määräykset,²⁷ kun kyseessä on toimivallan määräytyminen työsopimuksen täytäntöönpanopaikan perusteella, mikä antaa aiheen suosia toimivaltaisen tuomioistuimen ja sovellettavan aineellisen säännösten yhtenäisyyttä, vastakanteeseen liittyvää tuomioistuimen toimivaltaa koskevan kysymyksen on katsottava olevan selvästi erillinen pääasiassa sovellettavaan lainsäädäntöön liittyvästä kysymyksestä.

41. Tämän perusteella katson, että pääasian olosuhteet osoittavat, ettei vastakanteen käsitettä pidä tulkita pelkästään sopimussuhteen perusteella. Myös alkuperäisen kanteen taustalla olevien tosiseikkojen yhtäpitävyys on otettava huomioon. Näin ollen käsiteltävässä asiassa voidaan hyväksyä hyvän lainkäytön varmistamiseksi, että sama tuomioistuin voi tutkia irtisanomisen perusteena olevien seikkojen paikkansapitävyyttä ja antaa tämän perusteella ratkaisun rahamääräisistä seurauksista, eikä tämä ole nähdäkseni vastoin työntekijän etua. Näin taataan, etteivät annettavat ratkaisut ole keskenään ristiriitaiset, asetuksen N:o 44/2001 johdanto-osan 15 perustelukappaleessa ilmaistun tarkoituksen mukaisesti. Sillä seikalla ei ole tällöin merkitystä, että työnantajan vaatimuksen perusteena olevat saatavat on siirretty työnantajalle vasta sen jälkeen, kun asia on saatettu toimivaltaisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

42. Näin ollen kyseistä vastakanteen käsitettä on nähdäkseni mahdollista tulkita yleisluonteisesti selkeyden ja tehokkuuden varmistamiseksi, ja tällöin kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä asianosaisten vaatimusten yhteinen alkuperä, joka voi perustua joko sopimukseen tai tosiseikkoihin, ja otettava huomioon kaikki asiaan liittyvät olosuhteet.

43. Kaiken edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin toteaa, että asetuksen N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sen mukaan työnantajalla, kuten työntekijälläkin, on oikeus nostaa vastakanne siinä tuomioistuimessa, jonka käsiteltäväksi alkuperäinen kanne on saatettu, ja että kyseinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan tällaisen vastakanteen edellyttäen, että vastakanne on esitetty asianosaisten kaikkien keskinäisten vaatimusten, joilla on yhteinen alkuperä, käsittelemiseksi yhdessä, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä.

²⁶ EYVL 1998, C 27, s. 34. Yleissopimuksen 6 artiklaa sovelletaan viimeistään 17.12.2009 tehtyihin sopimuksiin. Tätä myöhemmin tehtyihin sopimuksiin sovelletaan sopimusveloitteisiin sovellettavasta laista 17.6.2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 593/2008 (Rooma I) (EUVL 2008, L 177, s. 6) 8 artiklaa kyseisen asetuksen 28 artiklan mukaisesti.

²⁷ Ks. havainnollistavana esimerkkinä vastikään 14.9.2017 annettu tuomio Nogueira ym. (C-168/16 ja C-169/16, EU:C:2017:688, 55 kohta), joka koskee asetuksen N:o 44/2001 19 artiklan 2 kohdan itsenäistä tulkintaa.

IV. Ratkaisuehdotus

44. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin vastaa Corte d'appello di Torinon esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston asetuksen N:o 44/2001 20 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että sen mukaan työnantajalla, kuten työntekijälläkin, on oikeus nostaa vastakanne siinä tuomioistuimessa, jonka käsiteltäväksi alkuperäinen kanne on saatettu, ja että kyseinen tuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan tällaisen vastakanteen edellyttäen, että vastakanne on esitetty asianosaisten kaikkien keskinäisten vaatimusten, joilla on yhteinen alkuperä, käsittelemiseksi yhdessä, mikä kansallisen tuomioistuimen on selvitettävä.